

פרשת וישלח

תשע"ט

הקדוש ברוך הוא אומר ליעקב אבינו (בראשית לה, יא): **"גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו"**.

זה כבר אחרי שנולדו כל השבטים חוץ מבנימין, אז **"ומלכים מחלציך יצאו"** זה כנראה מבנימין.

חז"ל אומרים (בראשית פב, ד) שאת זה דרש אבנר, **"ומלכים מחלציך יצאו"**, שצריכים להיות שני מלכים מבנימין. לכן אחרי ששאל נהרג אבנר המליך את איש בושת, לקיים דברי הפסוק.

מצד שני יש דיעה בחז"ל (סנהדרין כ ע"א) שאבנר נהרג על זה שהמליך את איש בושת, ששיהה את מלכות דוד שתי שנים ומחצה. איך זה מתאים אחד עם השני?

זו לא סתירה: הקדוש ברוך הוא לא ציווה שאיש בושת ימלוך, הוא ציווה שיהיו שני מלכים מבנימין.

אם אבנר לא היה ממליך את איש בושת, אז הקדוש ברוך הוא אולי היה ממליך מלך אחר מבנימין, אולי את מרדכי הצדיק או מישהו אחר.

לא היה חיוב על אבנר להמליך את איש בושת.

מצד שני, באותה שעה שמואל משח את דוד שדוד יהיה מלך, אז אם אבנר מושח את איש בושת הוא פועל נגד נבואת שמואל.

אבנר נענש על ששיהה מלכות בית דוד, מצד שני בכל זאת התקיים בו מה שהקדוש ברוך הוא אמר: **"ומלכים מחלציך יצאו"**.

בדיעבד אנחנו יודעים שהמלכים הם שאלו ואיש בושת.

אלא, שיש דברים שצריכים להיות אבל לא עליך המלאכה, לא עליך הם מוטלים.

לא היה מוטל על אבנר באותה שעה להמליך את איש בושת.

ודאי שלשמיים היו חשבונות שבגללם מלכות דוד נדחתה, אבל אבנר לא יודע את החשבונות. לא הייתה לו רשות לקיים את הפסוק, זה לא היה מוטל עליו.

יש גם דיעה שאבנר זלזל בדוד המלך, כי כתוב (שמואל ב ג, יב): **"וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתו"** - כתב את עצמו בראש הדף ואת דוד מתחתיו, לא מספיק כיבד את דוד.

כותבים גם שבסוף אבנר נתקוטט עם איש בושת.

אני לא יודע אם מותר לומר, אולי הייתה באבנר נקודה של גאווה מדי, שהוא פוסק מי ימלוך ומי לא ימלוך

כשרוצה ממליך את איש בושת, כשרוצה מתקוטט עם איש בושת וממליך את דוד. אני לא יודע אם מותר לומר כך, אבל אולי חז"ל ראו כאן נקודה של גאווה יותר מדי מצד אבנר, שלוקח לעצמו את הסמכות על מי ימלוך ומי לא ימלוך.

על החלק הקודם של הפסוק: **"גוי וקהל גוים יהיה מִמֶּךָּ"**, אמרו חז"ל שהוא יתקיים בימי אליהו (ילקוט שמעוני רמז קלו): **"גוי וקהל גוים, כי עתידים בניך להיות כמו הגוים שהקריבו בבמות בשעת איסור במות - זה אליהו שהקריב בהר הכרמל"**.

המקדש בנוי בירושלים, והוא מקריב בהר הכרמל כמו במות. לא מצינו שאלהיו נענש על זה. להפך, כתוב שהוא אומר (מלכים א יח, לז): **"עַנְנֵי ה' עִנְנֵי"**, מהשמיים הכל נעשה כפי שהוא ביקש. שם לא מצינו שהוא נענש על זה.

אולי עשה על פי נבואה, הרי הוא נביא. אולי הקדוש ברוך הוא אמר לו. אפילו אם לא, שם הפסק היה בלי נגיעה ובלי סתירה, והיות שה' גזר שתהיה הקרבה בבמות מחוץ לירושלים, אז אליהו צדק שהוא המקריב בבמות מחוץ לירושלים. אבנר לא צדק. בדיעבד איגלאי מילתא למפרע שהתורה התכוונה לאבנר, אבל אבנר מצינו לא הייתה לו רשות להחליט כך. אליהו מצינו עשה בנבואה, ברוח הקודש.

החשמונאים טיהרו את המקדש, הדליקו מנורה בכ"ד או בכ"ה - יש דיונים על זה. אני לא יודע אם כיוונו לזה, אבל בדיעבד התקימה בהם נבואת חגי. חגי ניבא על שלושה נושאים, וכתוב שם התאריך כ"ד כסליו. הוא ניבא על טהרת השמן, על יסוד בית המקדש ועל ניצחון במלחמה. החשמונאים באמת עשו את הדברים האלו, ניצחו במלחמה וטיהרו את ההיכל, קידשו את ההיכל - יש שם דיעה שהיו צריכים לחנוך את ההיכל מהתחלה - ועשו את הנס עם השמן.

אני לא יודע אם הם התכוונו שזה יהיה בכ"ה בכסליו. אם היו מנצחים במלחמה ביום אחר, אולי היו עושים את הדברים ביום אחר. אבל בדיעבד התקיימה בהם הנבואה של חגי, גם אם הם לא ידעו מראש. כל הדברים של חגי התקיימו בהם.

גם זכריה ניבא על הניצחון של בית חשמונאי על יוון (ט, ג): **"כִּי דַרְכֵי לִי יְהוָה קִשֶׁת מְלֹאֲתֵי אַפְרִים וְעוֹרֹתַי בְּנִיךְ צִיֵּן עַל בְּנֵיךְ יוֹן"**. כאן גם רמוז שהניצחון יהיה בחודש כסלו.

איך זה רמוז כאן? **"קִשֶׁת מְלֹאֲתֵי אַפְרִים"** - קשת זה המזל של חודש כסלו.

גם כאן, החשמונאים לא התכוונו לנצח דווקא בחודש כסלו, אם היו מנצחים בחודש אחר גם היה טוב. אבל בדיעבד איתגלי מילתא למפרע שהתקיימה בהם הנבואה של זכריה.

"וַיְהִי בַשָּׁנָה יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן" (בראשית לה, כב).

אומר רש"י: **"עד שלא בא אצל אביו ארעוהו כל אלה"**.

קשה. מה רש"י מחדש כאן? כבר רואים את זה בפרשה!

אבל רש"י מתכוון לפרש את התורה, שהתורה אומרת: **"וַיְהִי בַשָּׁנָה יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ**

ההוא" - מה התורה מדגישה כאן? ש**"עד שלא בא אצל אביו"**.

אבל אז הקושיה חוזרת על התורה בעצמה: מה כוונת התורה במה שמדגישה? כל מי

שרואה את הפרשה רואה ש**"עד שלא בא אצל אביו!"**

אבל הכוונה, שכל תולדות עם ישראל מהירידה של אברהם למצרים, או אולי מההליכה

לארץ ישראל, עד כאן, עד שחוזר אצל אביו - מרומזים כאן בדרך קצרה, כל תולדות

עם ישראל עד ביאת משיח.

כמדומני שהראשונים כתבו, הרמב"ן, שזה מקיף את כל תולדות עם ישראל.

אז התורה אומרת ש'עד שלא בא אצל אביו', רק **"בַשָּׁנָה יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא"**.

אחרי ביאת משיח לא יהיו עוד קלקולים. הקלקול האחרון זה ראוּבֵן, ואחרי ביאת

משיח לא יהיו יותר קלקולים.

רק בזמן הלילה, בזמן הגלות, יש עוד קלקולים.

יש בפרשה את הפגישה של יעקב עם השר של עשו.

יעקב יוצא וידו על העליונה, השר מברך אותו, אבל יעקב יוצא **"צֹלַע עַל יָרְכוֹ"** (שם לב,

לב), לא לגמרי הסתדר.

זה רומז, בין השאר לפחות, גם על מה שקרה לנו בחנוכה.

היו לנו גזירות היוונים, וברוך ה' החשמונאים נצחו וכל יהודי יכול למול את בנו - אבל

יצאנו **"צֹלַע עַל יָרְכוֹ"**.

שכחת התורה, שהתחילה בימי היוונים, לא בטלה.

המחלוקת הראשונה הייתה בסוף ימי רבי יוסי בן יועזר, שזה ימי היוונים (סוטה מז ורש"י).

יוסי בן יועזר הרי נהרג על ידי היוונים בגזירות שלהם (בראשית רבה סה, כב). אז התחילה

המחלוקת הראשונה, ומאז היו יותר ויותר.

חז"ל קבעו תענית על המחלוקות של בית שמאי ובית הלל, הם אמרו שהתורה

נעשתה כשתי תורות (מגילת תענית, פרק אחרון, ט' באדר).

מאז התורה נעשתה לא כשתי תורות אלא כמאה תורות: פה לומדים על פי הרי"ף

והרמב"ם, ושם זה רבנו גרשום ורש"י ותוס' וכן הלאה; הבית יוסף, הרמ"א - ויש לנו

היום מאה תורות.

אז בזה לא ניצחנו את גזירת היוונים,

בזה ה**"חֲשֹׁן' זֹ מַלְכוּת יוֹן שֶׁהַחֲשִׁיכָה עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּגִזְרֹתֶיהָ"** (בראשית רבה ב,

ד), זה נשאר לנו.

צריך לקוות שבביאת המשיח במהרה בימינו יסתלקו כל הספיקות, ויחזור אור התורה

להיות אור בריא ושלם.

גם הצליעה הנוספת של יעקב על ירכו, שאמנם הם ניצחו את המתיוונים אבל באו צדוקים וממשיכיהם, כל מיני קראים ורפורמים וכדומה, שלא התגברנו עד היום. ה"דורות ראשונים" מסביר מה זה שהצדוקים מופיעים אחרי נצחון המכבים: מפני שהצדוקים והמתיוונים זו אותה כת, אבל השיטה של הצדוקים הייתה להיות תמיד עם החזק.

אז כל זמן שיוון הייתה שולטת הם היו מתיוונים. אחרי שברוך ה' יוון כבר לא שולטת ובית חשמונאי שולטים, אז הם הולכים ומראים את עצמם מודים בתורה שבכתב, רק כופרים בתורה שבעל פה.

ואחר כך בסוף ימי בית שני, כשכבר רומי השתלטה, אז הם היו גם מצדדים בשלום עם הרומאים.

הכלל שלהם היה שהם הלכו 'לשיטתו', הכלל שלהם היה תמיד להיות עם מי שחזק.

כשיוון חזקה אז הם עם יוון, כשבית חשמונאי חזק אז הם עם החשמונאים.

בזה נשארנו צולע על ירכו, בכל הדברים האלה.

אבל כשיעקב בא אל אביו אז נגמר הלילה.

אומרים חז"ל (רש"י י"ז, ב): **"ביקש יעקב לישב בשלוה", "אמר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתקוק להם לעולם הבא?" - "קפץ עליו רגזו של יוסף"**.

אז באמת בין החזרה של יעקב אל אביו לבין רוגזו של יוסף עברו כמה שנים, אבל לא כתוב בתורה שום דבר על השנים ההם.

אז אני חושב שהכוונה היא שכשבא יעקב אל אביו מתחילים ימות המשיח. זה יעקב ביקש שיהיה בתורה גם כתוב המצב של ימות המשיח, וזה הקדוש ברוך הוא לא הסכים.

הקדוש ברוך הוא לא רוצה לגלות בעולם הזה כמה טוב יהיה בימות המשיח, אז **"קפץ עליו רוגזו של יוסף"** - לא כתוב כלום בתורה על התקופה בין חזרת יעקב אל אביו לבין רוגזו של יוסף.

הרמב"ם, כשהוא מביא את הלכות חנוכה, הוא מספר כל מה שקרה עם היהודים ועם היוונים, הנס שהיה, **"וחזרה מלכות לישראל"**, כותב הרמב"ם (הלכות חנוכה ג, א).

למה צריך לכתוב את זה? מה זה שייך לנס?

אני חושב שהרמב"ם רוצה כאן לענות על קושיה:

שהרי, אחד הטעמים שבפורים לא אומרים הלל מפני ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן" (מגילה י"ד ע"א). אז למה בחנוכה אומרים הלל? - מפני שחזרה מלכות לישראל.

אנחנו לא עובדי אחשוורוש. אמנם מהר מאוד השתעבדו לרומי, אבל בכל זאת **"חזרה מלכות לישראל"**, אז אפשר כבר לומר **"הִלְלוּ עֲבָדֵי ה'"** (תהלים קי"ג, א) - אנחנו עבדי ה', לא עבדי אחשוורוש.

על כל פנים, הנס של חנוכה גם נשאר לעולם. הדלקת הנרות של חנוכה, גם בזמן הגלות.

אנחנו מדליקים נרות, ומקווים במהרה בימינו לראות נרות של בית המקדש.

במאבק של יעקב אבינו עם המלאך, יעקב אבינו ניצח.
"כִּי שָׁרִיתָ עִם אֱ-לֹקִים וְעַם אַנְשִׁים וְתוֹכַל" (בראשית לב, כט).
יעקב אבינו ניצח, יעקב אבינו יצא שלם. דמות יעקב אבינו חקוקה במרכבה.
אבל בכל זאת היה כאן משהו - "וַיַּגַּע בְּכַף יָרְכוֹ" (בראשית לב, כו).
מה זה רומז, "בְּכַף יָרְכוֹ"?
כמדומני שמותר אולי לפרש, שזה אומר שאמנם יעקב אבינו יצא שלם, אבל יוצאי
ירך יעקב לא יצאו שלמים.
ביוצאי ירך יעקב יש חסרונות.

כבר בפרשה שלנו יש חיסרון, שדינה וראובן יש איתם בעיות.
בפרשה הבאה, הבעיה הגדולה של כל האחים חוץ מבנימין - של מכירת יוסף.
זה בעיה נוראה ביוצאי ירך יעקב. חז"ל אומרים (פקי דרבי אליעזר לה) שהם גם נענשו על
זה.
גם יוסף לא היה בסדר, שדיבר על האחים דברים שלא מוצדקים, לא דן אותם מספיק
לכף זכות, וגם האחים מצידם לא היו בסדר.
זו נגיעה קשה של המלאך בכף ירך יעקב.

וכן גם בדורות הבאים:
במצרים לא כולם היו בסדר,
במדבר היו כמה ניסיונות, משה אומר ליהושע ש"אַחֲרֵי מוֹתֵי כִּי הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן"
(דברים לא, כט).
כל ימי השופטים חטאו, "וְכִי הָיִים ה' לָהֶם שְׁפָטִים וְגו'" (שופטים ב, יח), וכשמת השופט
שוב חזרו לחטוא עוד פעם.
ואחר כך בדורות של המלכים, בשלושה מלכים הראשונים הם צדיקים: שאול, דוד
ושלמה, אבל אחר כך יש חטאים כל הזמן בישראל - בעשרת השבטים כל הזמן,
ביהודה הרבה פעמים, עד שבסוף נחרב הבית.
אחר כך בא הפורים, הנס הגדול וקבלת התורה מחדש, "קִיְמוּ וְקַבְּלוּ" (אסתר ט, כז),
"הדור קיבלוה בימי אחשוורוש" (שבת פח, ע"א).
אבל אנחנו רואים שגם שם זה לא היה לגמרי בלב שלם.
מה הראיה?

שכמה שנים אחרי זה, עזרא עולה לארץ ישראל, ומצטרפים אליו מעט מאוד מיהודי
בבל - רק אלפיים בערך.
אז כנראה שה"נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד, ז) לא היה כל כך שלם גם בפורים.
אחר כך בא הנס הגדול של חנוכה, שהחשמונאים מסרו את נפשם על קידוש ה' ויחד
איתם הרבה יהודים שנלחמו ביוונים.
באמת היה קידוש ה' גדול.

אבל מיד, בית חשמונאי נפלו בידי הצדוקים, גם קלקלו את מעשיהם, גם נלחמו אחד נגד השני. בית חשמונאי הרגו את בית חשמונאי.

הכל זה הנגיעה, שנגע המלאך **"בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב"** (בראשית לב, כו).

אחרי זה כל הצדוקים והבייתוסיים, ואחריהם הקראים שהמשיכו את דרכם. ועכשיו בדורות האחרונים, הנגיעה הגדולה: הרפורמים והקונסרבטיביים, והמון החילונים.

כל זה, זה תולדות הנגיעה של המלאך בכף ירך יעקב.

עדיין לא נרפאנו ממנה.

אנחנו מקווים שבמהרה בימינו יבוא משיח, וכל הדברים יבואו על תיקונם,

ויתקיים שוב **"וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם"** (בראשית כה, כז).

